

Глава прва – 1187. година

*„... Има момената кад многе и највеће одлике човјекове
постану излишне, а кад животи тражи од човјека само
снагу жељезног карактера. Има и момената кад се више
не мисли како ће се живјети него у каквој ће се лепој
умријети...”*

Сев муње на часак аветињски обасја клисуру и хитру воду која се њоме пробијаше, али гром угуши хук воде чија тутњава одјекну о окомите стеновите стране. Прасак беше такав да човек који трчаше низ прашњав пут посрну и ничице паде. Подиже облак прашине, која му напуни очи и уста. Није се више обазирао на то, већ се с муком придиже и подиже поглед. Кад муња опет запара небеса изнад њега, он угледа оловне облаке како се ваљају изнад врхова клисуре, претећи да се од тежине сруче на земљу. Светлеће стреле севнуше степенасто као рука гневног бога која жели да га згроми. Човек посрну напред, а ноге га уплашено носе, па само кривудају лево-десно. Иако путина беше равна, по мраку се не виде избочине ни камење које штрчи, а дабе што су у страху очи велике кад се прст пред носом не види. Кад набреклим облацима муњавина опет запара, осветли стрме странице теснаца које се страшљивом човеку учинише као

чељусти немани које се затварају над њим. И кад прасну гром, Петош изгуби тло под ногама и болно паде на земљу. Душа му се скупи у носу, а он се сави и притисну колена уз груди.

Иако беше спарно, без дашка ветра, момак је дрхтао као прут. Кад утихну одјек праска, кроз мркли мрак опет се зачу река Милешевка како хучи и јури. Петош мало подиже главу па послушну: да ли то вода бучи или... га стижу врашки коњаници? Тргу се од ужаснућа, па покуша да се придигне, али тек тад осети оштар бол у рамену. Дотакну руком то место, осети нешто влажно на њој и запече га.

Муњава опет блесну и пред очима му се указа крвава рука изнад ране. И као гром који уследи тако му мисао проструји кроз главу – рањен је.

„Злопци ме ипак поткачише”, промрмља Петош. Само се сећао кад га је један оклопни коњ одбацио... Не, беше и мача који севну над његовом главом док је све око њега горело. „Морам даље... морам”, рече стењући док се придизао. Осетио је како се клати у месту, а ноге га једва држе. Докле да трчи? Колико већ дуго трчи? Вртело му се у глави...

Таман помисли да се опет спусти на земљу кад у даљини, низ пут, угледа једно светло како жмирка као звезда ниско на небу. Покуша Петош да се насмеје, али се закашља... Стигао је. Уствари, још мало. То трепераво светло ули му довољно снаге да закорачи, па још једном и још једном. Трчао је полако, покрети му беху успорени. Поглед није одвајао од те звезде, али га је снага брзо напуштала, а дах му беше све плићи. Више није могао ни да дише. Зар сад да се преда? Да клоне и да сачека да га црни коњаници сустигну и посеку? Чему онда оволика мука кад је могао да им се одмах преда и сконча као остали сељани.

Пресавио се од бола и замора, али тргну се кад осети прве капи кише. Поче кишац да сипи, па крупне капи гласно ударају у прашњав пут. Туп-туп-туп. Па све брже. Петош се исправи и забаци главу уназад. Стоји жмурећи и шири руке као да би је загрлио. Свака кап коју осети на телу, а поготово на лицу, чинила му се као да му враћа снагу. Отвори уста да му покваси суво грло. Иако је Милешевка пробила кањон, трговачки пут је углавном вијугао за њом, али далеко изнад ње. Путина коју је неко давно усекао у стену на неким местима беше широка само неколико корака, а под њим зинула провалија и само се чује хучање воде. Туда се само дању пролазило, а ноћу су се провлачили само бегунци и прогонитељи.

Зато Петошу свака кап беше слађа од меда, а зној и прашина му се сливаше низ лице и врат. Чак му и бол мину на трен, толика беше његова жеђ. Пређе обема рукама преко лица као да се умива, па се сабра и настави даље потрчкавати.

Како се ближио треперавом светлу, тако му се чинило да се оно пење у небо. Муња запара небо и осветли велику стену, која се уздизала покрај пута. На њеном врху назирала се мала капела, пред којом је стајао велики мангал, у којем је буктала ватра. Ветар је шибао пламен, али ни киша ни његово дување не могоше да је угасе. Око њега је могао разазнати три људске фигуре. Оклопи су им светлуцали као да су ужарени.

„Још мало”, помисли Петош. „Само мало, па ћу их упозорити...”

Али како то помисли, погледа у узану, вијугаву стазу, која је водила до врха. Једва два човека могу на њој да се мимоиђу или коњ да се попне... А њему душа већ у носу, како

ће се попети? Чим се сети ко му је за петама, као да га је враг ошинуо својим репом, па брже-боље потрча узбрдо. Граби Петош, посрће, пада, ноге му се клизају на мокрој камену. Мало пре се радовао киши, а сад је у себи проклиње. Три корака напред, један назад, а богами, некад и пет назад, па му мало фали да се стровали низ литицу. Руке му до лаката кржаве, а колена раздерана. Рану на рамену више и не осећа, има и горих. Пред очима му крвосалија од јутрос. Нико се не стиже прибрати, а земља затутња од црних коња и још црњих јахача! Све куће букнуше док је свет још био у постељи. Само је дечји плач надјачавао топот коња, или се то само Петошу чинило јер му то беше најјезивије... Кадикад би четвороношке грабио уз стазу, ка капели... Али мисли су му биле далеко. Да, и тог јутра је четвороношке изашао из своје запаљене куће. То га је испрва и спасло, јер његов отац излете право на једног црног јахача, који га лако посече и овај паде преко њега. Зато не стиже да подигне главу и види своју мати, која је последња излетела из куће пуне дима. Носила је свој вез, којим се толико поносила, као да јој је то било највредније у кући. И боље што је није видео, јер она паде под црног коња, који о њу окрвави своја копита.

Киша уто преста да пада, изненада као што је и почела, али низ Петошево младалачко лице сузе су лиле. Грцао је од туге као што његово село грцаше у крви. Ни криви ни дужни, без упозорења, као да је та војска пала с неба или искочила из земље. Ко су били није знао, јер такве коње и такве оклопе никад није видео. Ниједна светла пега на тим вранцима, црни као гар, а јахачи у црним оклопима и заоденути у црним плаштевима са капуљачама. Ни ђаволи им нису равни. Никога не поштедеше, ни жене ни нејач. Све

посекоше као најгорег непријатеља и спалише до темеља све што беше човечијом руком подигнуто...

Кад је најмање очекивао, Петош изби на врх, па се трже не верујући да је успео. Покуша да направи још који корак ка капели, али посрну и пао би да га нечије снажне руке не задржаше у ваздуху, а затим га лагано спустише на земљу.

Кад се над њим надвише три позната лица, њему лакну толико да поче да губи свест. Али, нечија мокра рука га поврати из црнила и осети на уснама тиквицу из које потече хладна вода.

„Полако, Петоше;” рече један грубљи глас. „Полако пиј, загрцнућеш се.”

Усправише га мало док сва тројица клечаше крај њега. Гледали су га забринутим лицима, као из камена исклесаним.

„Шта ти се десило, синко?” упита најстарији од њих. Беше му бар педесет година. Седа коса и брада се спојиле, па вијоре на ветру. Изнад њих, муња опет стаде дерати облаке, наговештавајући злокоб. „Ти си рањен, Петоше;” примети старина, видевши га накрвавог.

„Ко те је напао? Откуд ти овде, црни ти?” пита један млађи човек у тридесетим годинама. Црна брада му кратко подшишана, а коса везана у реп. Лице му добродушно, али унакажено једним ожиљком испод левог ока.

„Спалише село и побише нас све” једва изусти Петош, па одмахује главом. Очи му се испунише сузама. „Никога не поштедеше... Ни стоку, ни коње...”

„Ко, човече божји?” упита трећи и најмлађи од њих. Лице лепо као у анђела, зелене очи, коса као у неке девојке пада му преко рамена. Има дваестину година, па му лице још нема ниједну бору, ниједан ожиљак.

„Све побихе у Кобиљи, Вукомире”, рече Петош гледајући најстаријег витеза, а сузе му лију низ образе. „И оца и мати, све... сваког...”

„Па, је л’ ти то долазиш чак из Кобиља?” изненади се старина. „Кад си отуд кренуо? Кад се то десило?”

„Данас израна, тек што је свануло”, рече Петош, па испи неколико гутљаја воде. Сви нестрпљиво чекају да чују даље, али га не пожуркују. „Стуштила се сила коњаника, као из земље да су искочили...”

„Разбојници, је ли?” упита најмлађи, па разгорачи очи.

„Ма какви разбојници, Крстане мој! Ђаволи! Демони! Бездушници у црним оклопима и на црним коњима! Ни лица им се не виде испод капуљача! Али вешти крвници којима нико од наших ништа није могао!”

„Ко су, онда, ако нису разбојници?” упита Крстан, најмлађи од трију витезова. „Је ли нека освајачка војска?” Кад то рече, погледа у Вукомира, али овај само подиже обрве.

„Нису освајачи, виђали смо ми и такве... Ма, ово нису људи!” повика Петош, па се закашља. „Кад си видео војску под црним плаштевима, као убице или крвници?... Али сад долазе овамо!”

Тројица витезова се ускомешаше, па се згледају.

„Како знаш да долазе овамо?” упита витез са ожиљком.

„Чуо сам једног од њих, Медвене”, каже му Петош. „Кад сам покушао побећи, налетох на једног од тих црнодушних на коњу, па ем ме јахач закачи мачем, ем ме коњ гурну и обори, па остах да лежим скоро без свести. Тада зачух некога од њих како некога од наших испитује и говори: ’Чрна стена? Где? Чрна стена?’”

„Ко још не за где је Чрна стена?” зачуди се Медвен.

„Туђинци, ето ко!”, опет ће Петош. „Тај јесте говорио по нашки, али је чудно изговарао, кривио речи... То нису наши људи.”

Тројица витезова се опет згледаше и сад им је било јасно. Бар су знали зашто долазе. Небо над њима цепало се од муња, а земља је тутњала као под хиљаду коња. Али њих четворица то нису примећивали.

„Кажеш, туђинци, је ли Петоше?” понови Крстан. „Можда су крсташи? Није им први пут да нашим земљама пролазе, нити да пљачкају и пале као да смо им непријатељи.”

„Да, крсташи... Темплари”, климну главом Медвен.

„Имају ли велики црвени крст на оклопу или на штиту?” пита га Вукомир.

„Ма, јесте ли ви глуви, људи?” опет ће Петош, па се још више уздиже, сад већ седе. „Ови су скроз у црном... Само... Само на оклопу имају урезане три главе, једна испод друге”, сети се овај, па жмирка, као да их гледа сад пред собом. „Да, да... Три главе, окренуте надесно.”

„Који ли су сад па ти?” запита се Крстан. „Нису темплари, је ли?” Па погледа у Вукомира, а овај се смркнутог лица придиже, па осмотри оловно небо, које је бубрило и ваљало се. Стави руку на балчак свог мача, па их погледа одозго.

„То нису темплари...” рече он. „То су тевтонци... Долазе по Плаштаницу.”

Медвен и Крстан одмах се придигоше и оставише Петоша да седи сам на земљи.

„И по копље светог Георгија?” упита Крстан.

Али Вукомир ништа не одговори. Није ни морао, било им је јасно. Без речи се удаљи и стаде над литицом, осматрајући излаз из клисуре Милешевке, одакле је Петош дошао.

Крстан опет чучну крај Петоша:

„Ти си трчао све од Кобиље?“, зачуди се он. „Цео дан? И нису те видели?“

„Да су ме видели, не бих сад био овде, црни ти“, одмахује главом Петош. „Искрао сам се између спаљених кућа и колиба, преко мртвих жена и деце!“

„Онда боље да бежиш даље“, рече Медвен. „Како знаш и умеш, јер ћеш овде сигурно скончати, ако ти тевтонци долазе.“

„Нема се времена за то“, рече Вукомир, окренут им леђима.

„Зашто, Вукомире?“, упита Медвен. „Нека трчи даље, у Милешево, да упозори народ...“

„Нема се времена...“, понови старина. „Стигли су!“

Медвен и Крстан му притрчаше, стадоше крај њега и заједно гледаше како „ватрена змија“ полако излази из кланца и кривуда путем. Колона јахача је носила бакље, а светлост се једва пробијала кроз тмину док је ветар шибао по пламену. Сев их на трен осветли и откри оно што је Петош рекао: црни јахачи на црним коњима. По чијој заповести долазе, нису могли знати, а није ни било важно. Знали су само да ће ускоро укрстити мачеве са великом силом... и да их чека сигурна смрт. Али, Вукомиру ни то не беше најстрашније. Његово чврсто лице не показа ниједан миг слабости. Знало се зашто они долазе, али и зашто су ова три витеза била овде. Нису имали још много времена, убијачи ће ускоро стићи под Црну стену, оставити коње и кренути узбрдо.

„Има их око стотину“, прозбори Крстан.

Ко зна колико би још омађијани тако стајали и гледали у вијугаву колону да се Вукомир нагло не окрену и крену назад. Два млађа витеза са муком ухватише корак са њим.

„Немаш сад куд, Петоше” рече старина. „Сакриј се у капелу, иза олтара, па нека ти је бог у помоћи... А кад си већ тамо, помоли се за себе... и за нас.”

Петош устаде и потрча ка капели. Да може, полетео би, али са ове стене није се могло. Можда ће му храм Светог Георгија пружити сигурно склониште, ако не, а оно бар ће у њему скончати. Био је бар задовољан собом, цео дан је трчао да јави овим витезовима Чуварима копља светог Георгија да се непријатељ окомио на њих... и на ову малу светињу, коју је наш краљ Стефан Немања подигао 21 годину раније. У знак захвалности што га је свети Георгије избавио из сужањства након борбе са братом Тихомиром око титуле великог жупана, Стефан Немања подиже Ђурђеве ступове, али оснива и ред Чуvara копља светог Георгија, коме беше поверено чување Исусове Плаштанице и копља светог Георгија, које му је светац даровао. У њега примаше само најбоље витезове које је бирао краљ лично. Иако беше највећа част, живот у осами, уз заклетву на чување Плаштанице, беше тежак.

Зато, кад Петош утрча у капелу, као громом ошинут, застаде, клекну и трипут се прекрсти пред каменим кипом светог Георгија. Две велике воштане свеће осветљаваше кип, који је стајао између њих. Момак полако устаде, па страшљиво крену ка олтару иза кипа и што од чуда, што од дивљења не трепће и не одваја поглед од кипа. А свети Георгије би приказан како стоји као ратник са својим правим копљем у десној руци и штитом исклесаним у камену у левој, и са плаштом на леђима. Деловаше као да је свеца неки чаробњак скаменио живог, јер тако верно приказан беше. И заиста, Петош са страхопоштовањем прође поред њега и само очекује да се фигура помери. Загледа му копље, које му је провучено кроз руку, па се не може сит насладити

те светиње. А онда угледа да му је плашт заправо Исусова Плаштаница и да му виси на леђима као знак Небеског царства, чији је он ратник.

Зидови капеле украшени живописом под светлом треперавих свећа приказују живот великомученика Георгија, његове тортуре под царем Диоклецијаном и узвишену смрт, коју дочека храбро од целата. Види се и Господ како га води за једну руку, док у другој носи пехар страдања...

Напољу, три српска витеза спремаше се за борбу. Узеше своје штитове, стегоше каишеве на оклопу, затегоше верижњаче, ставише шлемове на главу... Све ћутке радише, напети и одлучни да заштите оно што им је поверено да сопственим животима чувају. Речи беху сувишне. Охрабривати јунаке је сувишно. Зна Вукомир шта је њима потребно. Не приметно прогута кнедлу, па иако хтеде чврстим гласом да проговори, срце га издаде.

„Клекните, синови моји, да вас причестим пред бој”; изусти благим очинским гласом, а они осетише мекоћу у њему, па затреперише. Испод ока се погледаше два брата, па без речи послушаше оца и клекнуше пред њим са својим мачевима пободеним у земљу испред себе. Држаше их за сечиво са крсницом пред челом као да гледају у свети крст.

Вукомиру задрхташе руке пре него што их положи синовима на главу, а они као да то осетише, па се стресоше. Очинска је љубав јача и не да се обуздати ни прикрити.

„Наш краљ Стефан Немања заклео нас је као чуваре копча светог Георгија и поверио нам да чувамо ове светиње... и својим животима ако треба. Ми, витезови чувари часно живимо, али и часно умиremo. Боље је изгубити главу него своју сагрешити душу. Зато ћемо радосно испити чашу страдања Христовог како би они после нас рекли: ”Тамо лежи стари

Вукомир са своја два сина Медвеном и Крстаном, а ни корак нису одступили пред убијачима, а око њих су кости стотину посечених зловерника!’ Као отац сам вас поносно носио на рукама, сад ћу вас поносно и Христу привести, а нека нам свети Георгије подари своју снагу да што више ових лопужа посечемо, да ниједан не укаља својим дахом његову капелу. У име Оца, Сина и Светога духа... Амин.”

Затим старина пољуби синове у чело, очева два јунака и мајчине две црвене јабуке, па да га синови не виде сузног, брже-боље се окрену од њих и крену ка стази, којом тевтонци треба да се успењу.

„За мном, витезови... За крст часни и вечну славу!” повика он, подижући свој мач. Два брата без поговора кренуше за њим са исуканим мачевима и подигнутим штитовима. Не говоре ништа, речи им запеле у грлу, а срце све јаче удара, хоће да искочи из прса.

Стадоше над стазом и погледаше доле. „Ватрена змија” вијугаво им се приближава, корак по корак. Ветар носи пламен, па трепераво светло осветљава мрачне прилике како једна за другом грабе узбрдо. Убрзо зачуше и злокобни звекет оклопа. Севну муња изнад њихових глава, па откри дугачку колону нападача која се раширила дуж уске стазе. Црни плаштеве им лепршају на ветру као крила у каквих баука, а кукуљица им скрива лица. Тутњава се проломи као да се небеса кидају. Киша опет поче полако да пада и звекеће о њихове оклопе.

Прилаз је узан, не може да пропусти више од два-три човека истовремено. Ако успеју да их задрже на овом месту, моћи ће да одбију напад. Иако стари ратник зна да су им изгледи никакви. Ко се још може одупрети таквом безумном гневу и сили?

„Медвене и Крстане...” рече одлучно отац. „Хоћу да станете
иза мене и да нападнете само кад преко мене мртвог пређу.”

Тајац беше кратак.

„Крстане...” рече старији брат. „Хоћу да станеш иза мене
и да нападнеш само кад пређу преко мене мртвог.”

Али млађи брат се одмах побуни, прозре њихове намере.

„А ја треба да гледам како вас убијају, је ли? Да вам гледам у леђа?”

Па кад то рече, искорачи напред и стаде крај оца с леве стране.

„Борићемо се заједно” рече кратко.

Уто Медвен стаде са очеве десне стране и спремно, с мачем у руци и са чврстом вером у Бога, сва тројица дочекаше нападаче који изронише из мрака као бауци из Ада. Уз ратни поклич, сударише се штитови, севнуше варнице са мачева и наста кркљанац. Колона нападача застаде, на врху три српска витеза као вукови нагрнуше на чело колоне и започеше сечу међу тевтонцима. Звекет оклопа и оружја испуни ноћ и само грмљавина беше гласнија, а севање заслепљиваше више од варница мачева. Али не беше ништа језивије од људских крика који се проламаше са врха Црне стене. Јер тевтонци налетоше на сечива која као оружје божјег гнева беху жедна освете. Киша не могаше да спере крв са околног камења, а неки тевтонци нађоше смрт у паду с литице, док мртве који лежаше на земљи гураше у провалију да би ослободили пролаз.

И заиста, чинило се да ће отац и два сина одбити напад црних звери. Неуморно витлаше мачевима, гураше их или пак удараше штитовима, и зауставише надирање Германа. И киша им је помагала јер непријатељ немаше чврст ослонац на клизавом камену, а још кад се крв проли...

У капели Светог Георгија Петош шћућурен седи иза ол-тара, склопио руке у молитви, жмури и дрхти као прут на ветру. Помера усне и изговара молитву, али у ушима му одјекује звекет оружја и крици који допиру споља. Чини му се да кланица траје у недоглед. Не сме да провири, а бука је све јача, борба му се приближава.

И није погрешно, јер после више од једног сата борбе, те-втонци успеше да потисну браниоце неколико корака назад и тиме себи да ослободе прилаз. Али, кад ови видеше да је непријатељ нагрнуо, као по команди, још жешће навалише на нападаче не бирајући где ће и кога ће да посеку, већ само да га онеспособе и зауставе.

Језиви крици и покличи чини се надјачаше и грмљавину, а севање би на трен осветлило мало бојиште и открило кр-ваво блато, у коме су ратници стајали. Један за другим, на-падаци су посечени падали у баре, ваљали се рањени у цр-веном глибу или би непомично лежали док би други газили по њима. Српски витезови успеше да потисну крвнике не-колико корака, али ипак не могоше опет да блокирају при-лаз. Злотвори наставише да израњају из мрака, а чинило се као да искачу из земље. И како се који појави, тако улеће у борбу.

Вукомир се с разлогом поносио двојицом синова, јер обојица беху неустрашиви борци. Ни у једном тренутку не показаше страх или неодлучност, већ режећи наваљи-ваше на нападаче, ломећи им штитове или мачеве, а затим и кости. Оно што чувари копља светог Георгија називаше култом Божјег мача правде, не беше само посебна вештина ратовања, већ и нарочито ковање мачеве које се чувало као тајна. Зато њихова сечива беху чвршћа и отпорнија од оних која носаше остали витезови.

Тевтонци беху у чуду што их не могу још више потиснути или посећи, већ са ужасом гледају како се не само главе ко-трљају, већ и руке и ноге лете, јер за браниоце беше најважније онеспособити их што више и дочекати нове. Ипак, црни злотвори неуморно наваљиваше и не поклекнуше ни пред призором искасапљених тела својих другова. Накострешено јуришаше у крвавију, на чијој средини стајаше отац са два сина. А тамо, после неколико размењених удараца, падају посечени са искривљеном гримасом бола кад смрт чупа душу из тела, кад је кида зубима на очи јадника. Пострани седе или леже осакаћени тевтонци, држе се за зледи из којих прска крв и кукају на сав глас немоћни да се отргну из загрљаја смрти, која их полако одвлачи у таму.

Колико је сати прошло од напада? Колико је тела лежало у крвавој каљузи? То нико није знао, али кад Крстану расекоше леву руку до лакта и испусти штит у блато... нешто се деси да поремети отпор бранилаца. Сви су то одмах осетили и као да су на трен застали у неверици. „И они су од крви и меса”, помислише тевтонци, па још жешће навалише, а три српска витеза се повукоше скоро до капеле.

У Вукомиру отац изби на површину, па не могаше да се усредреди на борбу, него једним оком тражи најмлађег сина. Ни Медвен није равнодушан, већ прискочи брату и стаде га бранити док се овај није сабрао. Уто, тевтонци већ скоро затворише круг око бранилаца, па као осе нападају и боду. Таман што се Крстан врати у борбу, кад Медвен задоби рану у пазух испод полдрона, раменог штитника. Закрвавише се оклопи српских витезова, али им мишице још јаке па мачеви секу по нападачима. Вукомир од бриге за синове више и не осећа своје бројне ране, већ покушава да спречи сваки напад на њих. Облеће око деце, размахео се

мачем па растерује авети са кукуљицама, па кога поткачи, крв му пролије или му црева проспе.

Но, два брата се убрзо сабраше, па стадоше изнова уз оца одбијајући све јаче нападе. Можда се на трен чинило да су опет своји, неуморни и несавладиви, али однекуд прелете једна бојна секира и заби се Медвену у леђа, између рамених штитника. Овај само испусти мач и штит, и без речи паде ничице у крвав глиб. Кад отац то виде, испусти језив крик бола и гнева, па не могавши да приђе сину, он јурну на нападаче, па их стаде немилице сећи лево и десно. Боду га и секу тевтонци, али он ништа не осећа, ништа сем боли за сином. Па кад још дохвати нечији мач са земље, као каква накрвава прилика из најдубљег пакла, Вукомир их растера и разбаца свуда околу. Наоружан са два мача, израђављен и поломљеног оклопа, бацао се на непријатеља који на трен устукну пред неумољивим бесом и незадрживим налетима.

Крстан, уто, прискочи брату, окрену га на леђа, али на блатњавом непокретном лицу очи укочено гледаше у оловно небо, из кога је лила киша. Не стиже ни да му очи склопи, већ мораше да се придигне и у бој да се врати, јер тевтонци спазише прилику да раздвоје последња два браниоца. Навалише на обојицу, па чак и један ред стаде између њих, али кад Вукомир виде да ће га одвојити од млађег сина, он се као божји гнев сручи на тевтонце. Из неколико замаха оба мача посече двојицу, па и трећег, и проби се до Крстана. Отац и син стајаше један крај другог, изнад мртвог Медвена, накрвави и поломљених оклопа, али одлучни да не одступе ни корак. Капела беше на пет корака иза њих.

У њој, Петош стегао колена уз груди, загњурио главу и тихо јеца. Не мора да гледа битку, зна да јој се ближи крај. Више не може ни да се моли, само ослушкује и зна да док се

звекет још чује, да је бар један чувар жив. А са њим је жива и нада.

Тајац беше кратак, тек толико да се тевтонци прегрупишу и скоро опколе два браниоца. Њима једина одступница беше капела, али ни једном ни другом не паде на памет да борбу пренесу унутра. Једноставно, нису желели да пусте ниједног тевтонца да крочи у храм...

Као по нечијем наређењу, нападачи у један мах навалише витлајући мачевима и уз страшне покличе. Били су одлучни да убију браниоце или да сами погину, али и да прекину овај покољ, који је сатима трајао. Дочекаше их српски витезови не трепнувши, већ са олакшањем. Јер од саме смрти само је смртовање горе. Настаде стиска, у којој се на трен није могло разазнати ко на кога удара, већ се чуо само звекет мачева, ударање оклопа и крици, продорни или пригушени. Изнад глава се види како прска крв, а маса се таласа...

И први клону Крстан. Избоден спреда и слеђа, ноге га више не могоше носити. Паде прво на колена, па се испружи покрај мртваг Медвена и спусти му главу на груди. Тако и издахну, гледајући брата у лице...

Ни тад Вукомир не попусти, већ и даље чврсто држи оба мача крвава до балчака. Али на очи му сузе навиру, па му магле вид. Више не разазнаје мрачне прилике испред себе. И крв му се слива низ лице, али не хаје он због тога, убеђује себе да није његова већ њихова. Није ни видео оштрицу мача која му се забила у стомак. Дошла је ниоткуда, као невидљивом руком... И Вукомир одахну. Похитаће за својим синовима, неће их ни смрт раздвојити. Одвешће их заједно пред њихове претке који их са нестрпљењем чекају...

Старина испусти мачеве, па успорено паде покрај Медвена. Смрт му долази на очи, али он се и против ње бори.

Окреће главу према својој деци. Миче уснама, нечујно изговара њихова имена. Пригрлио би их уз себе да може, они су део њега, од његове крви и меса.

Зато с муком Вукомир испружи руку ка Медвену и Крстану, па дрхтаво напипа беживотно тело свог старијег сина, а онда додирну увојак Крстанове косе...

Нечија чизма му стаде на руку, утону у глиб, а сјајно сечиво блесну као муња и сручи се на њу. Мач му одсече руку, али Вукомир не осети ништа. Осећао је само међу прстима увојак косе. Био је издахнуо, загледан у своје синове.

Тевтонци немо стајаше уоколо гледајући у крварију око себе. Много их је изгинуло под мачевима само три браниоца. Задихани су, израђавани, мокри и блатњави. Као да нису веровали да је борба завршена.

А онда онај који одсече Вукомиру руку, врати свој мач у корице и без речи коракну у тмину и мир капеле. Чинило се као да је закорачио у други свет, тих и непорочан. И он се у њему осећао као туђинац. Оскрнавио га је уневши крв браниоца на себи и опоганио га нечастивим мислима о крађи и убијању. Зло у њему олако угуши свако двоумљење, па не марећи што га са зидова гледају свеци и Господ, чврстим кораком упути се према кипу светог Георгија. Али, застаде пред њим. Ни сам не зна зашто. Подиже главу и погледа у фреске које га са свих страна опкољаваше. Да, осећао се заробљено. Ни његови ратници нису толико самоуверени, па стоје на улазу и не трепћу. Као да чекају да виде да ли ће њиховог вођу да згроми невидљива рука или удари гром.

Он кад их угледа како укочено стоје, љутито их дозвољено руком, али не сме да изговори ни реч. Плаши се да проговори, као да је овако сигурнији да га *неко* неће чути. Његови људи, један по један, уз гурање натераше се да уђу, па ходају као

по јајима. Страшљиво гледају у живопис око себе као да се плаше да ће свети Георгије или неки анђео, или пак Господ, да их прокуне или их на месту убије.

Мала је капела па их уђе петорица, а остали осташе пред портом. Киша престаде да пада, па наступи тајац. Сви мучком стоје и гледају око себе, па кад им вођа закорачи ка каменом кипу светог Георгија, сви се избечише, па не мрдају. Само се чује ветар како дува кроз два горња прозора, фијуче... цвили.

Петош се склупчао, загњурио главу међу колена и не дише. Тело му дрхти. Плаши се да ће га убијачи чути. Срце му удара као црквена звона, сигурно га чују у овом каменом муку. Довољно је да било који витез с обе стране направи неколико корака према олтару и угледаће га како чучи у мраку.

Али, нико од њих се не усуди да прође кипу иза леђа. Чекају свог вођу, а он посегну за копљем светог Георгија, па га снебивљиво дотакну, плашећи се да ће га опећи или шта год. Али, окуражи се осетивши хладно и глатко дрво, па му чак и смешак заигра на уснама. Прихвати га јако и повуче нагоре да га извуче из шаке кипа, али... Цврц! Ни макац. Покуша опет јаче, али ништа. Тад му смешак склизну с лица, а чело му се набора. Како не може кипу да узме копље из руке? Зар је запекло од дугог стајања? Обухвати га обема рукама, одупре се о земљу и од напора застења, али узалуд. Свети Георгије стисао шаку, па не пушта своје копље.

Тевтонац, сад већ раздражен, исука свој велики мач, па на изненађење својих људи, из све снаге удари по каменој руци, али сечиво се одби, варнице прснуше, а звука одјекну капелом јаче од грома. Сви се тргоше. Неки тевтонци већ одмахују незадовољно главама. Нечиста су то посла. Згледају се, па би се можда и прекрстили, али не смеју једни од других.

Но, уплашени погледи све им говоре. Најрадије би да оду са овог места, ко их посла овамо нек и сам иде у бестрага... Али, вођа не мисли тако. Дошао је по ове светиње и узео их, макар целу капелу разрушио камен по камен.

Али, кад виде да се копље не да, он посегну за Плашта-ницом, која кипу око врата беше закачена златном копчом у облику сунца, у чијем средишту је разгранато стабло. Прсти му је једва додирнуше кад једва чујно брујање испуни капелу. Некакво бледо светло обасја их одозго, а они се укипише као да су они од камена. Вођа не стиже ни да спусти руку, већ подиже поглед ка малом прозору на зиду и разрогачи очи у ужасу угледавши белу куглу како лебди у ваздуху. Сви се промешкољише, али ни глас не пустише. Очи им упрте у чудесну појаву која полако поче да се спушта низ зид. И бруји... као да је хиљаду пчела унутра. Скроз је бела, а око ње жућкасти ореол.

Кад окрену према најближем витезу, овај претрашено устукну назад и налете на свог друга, који се и од њега препаде. Сви се ускомешаше па гледају где су врата. Они на пољу одмах се склонилише, али из прикрајка вире да виде шта ће се десити шесторици унутра.

Ни вођи више није свеједно, већ се удаљи један корак од каменог кипа. Остали витезови га погледнују, па чекају само његов миг па да се ступите на излаз, али овај се пренеразио и не одваја поглед од чудесне кугле. Она бруји и полако лебди према кипу. Величине је људске главе и зрачи аветињским светлом. Вођа на тренутак помисли да крене мачем на њу, али му разум говори нешто паметније: *Бежи!* Но, он као укопан стоји, па кад му кугла приђе на само два корака, он осети како му се коса диже на глави и свака длака на рукама. Па још кад осети пецкање на кожи, он тихо изусти:

„Ерзенїел Габриел.”

Али, те речи као да одјекнуше капелом, па се витезови стадоше махнито крстити, па пратећи свог вођу кренуше полако ка излазу. Потрчали би да смеју него овако само, не одвајајући поглед од ватрене кугле, корак по корак и сви изађоше напоље.

Вођа бесно пређе преко мртвих чувара и не обазирјући се на своје људе, крену ка стази која је водила са Црне стене. Витезови, њих педесетак колико их је остало, једва дочекаше да се повуку, па гледајући капелу испод ока, чим пре кренуше за својим вођом.

Дуго је још Петош чукао иза олтара. Беше непомичан докле год се чуло брујање. Није смео ни главу да подигне, а камоли да провири из свог скровишта. Али се зато молио. Целом душом био је посвећен молитви у знак захвалности што му је Господ послао арханђела Гаврила да га спаси од сигурне смрти, али и што поштеде ове светиње од погане туђинске руке.

Тек кад тајац опет завлада, Петош смогну храбрости да прво провири, а затим и да се придигне из свог скровишта. Био је сам у капели. Кип светог Георгија и даље је био огрнут Плаштаницом и у руци је држао своје убојито копље. Свеће су трепериле као да се ништа није десило. У даљини се чула грмљавина. Невреме се удаљавало. Опрезно је обишао кип и сам га зачуђено гледао, као да је живо створење. Прекрстио се трипут и унатрашке кренуо ка излазу. Није имао образа да каменом кипу окрене леђа. Ипак, спасао му је живот.

На излазу застаде и окрену се ка мртвим чуварима који лежаше у крвавом глибу. Отац и два сина, три јунака који храбро бранише ове светиње до последње капи крви,

храбреници чија ће се борба памтити и који ће бити узор наредним генерацијама Чуvara копља светог Георгија.

Окренуо се последњи пут према каменом кипу, који је поносно стајао, па примети да му се копље не наслања на земљу као да је у неком борбеном положају, већ га држи у ваздуху, у испруженој руци. Као да га нуди ходочаснику.

„Сигурно га чуваш за некога;” изусти Петош несвесно. Као да то није он рекао, већ неко други кроз његова уста.

Петош није крио сузе ни тад пред Богом ни касније пред људима док је причао о јунаковању оца и његова два сина. О њиховој храброј погибији причале су се приче и певале песме, а мало ко би успео да се суздржи и не пусти неку сузу, макар и кришом.

Исто тако је и краљ Владислав, унук Стефана Немање, четрдесет година касније, са сузом у оку гледао са тог места на Црној стени како се недалеко одатле гради манастир Милешево у част Чуvara копља светог Георгија, који од тада постаде дом тог витешког реда.